

необхідними для життєдіяльності рослин, – це світло, тепло та волога. Сума активних температур на території району дозволяє вирощувати всі зернові і овочеві культури, які вирощуються в помірних широтах [1].

Збараський район входить до групи з найбільш сприятливими умовами використання водних ресурсів. Він характеризується високим потенціалом водних ресурсів та найбільшими в області обсягами стоку вод. Інтегральний потенціал водних ресурсів Збараського району в млн. грн. і в % становить 95,31 і 8,1 відповідно. Водні ресурси району мають міжобласне значення [5].

Лісові ресурси Збараського району мають в основному ґрунто-захисне, водоохоронне і рекреаційне значення. На промислову переробку поступає незначна кількість деревини. Це визначається невеликою кількістю лісів в районі та їхнім якісним складом. Ліси промислового значення зосереджені на околицях сіл: Вищі Луб'янки, Капустинці, Решнівка та Залужжя. Загальна площа земель єдиного державного лісового фонду Збараського району становить 7,9 тис. га., з них: площа лісових земель становить 7,6 тис. га, земель під чагарниками – 0,3 тис. га. Середньорічні запаси деревини становлять 163 м³/га. Ступінь залісненості території району становить лише 7,2% [2].

В компонентній структурі рекреаційних ресурсів Тернопільської області рекреаційні ресурси Збараського району становлять – 3,6 %. Рекреаційні ресурси мають внутрішньорайонне значення [5].

З метою збереження природних умов і ресурсів в межах Збараського району доцільно оптимізувати структуру землекористування (зменшити площу орних земель з 65956 га до 50150 га, збільшити площу під багаторічними насадженнями, пасовищами і сіножатями, що збалансує структуру земельних угідь району); збільшити площі лісонасаджень, які будуть виконувати водорегулюючу, ґрунтозахисну і ландшафтно-стабілізуючу функцію; зменшити забрудненість водних об'єктів на території району з метою збільшення кількості якісної, чистої прісної води, покращення життєдіяльності живих організмів; зменшити забрудненість ґрунтового покриву для збільшення родючості ґрунтів, а також для зупинення їх деградації; збільшити контроль над видобуванням мінеральних ресурсів, ліквідувати стихійні сміттєзвалища і зменшити забрудненість довкілля промисловими відходами. Вищеперераховані заходи зумовлять збереження і відновлення природних умов і ресурсів Збараського району, а також збережуть навколишнє середовище для наступних поколінь

ЛІТЕРАТУРА

1. Геренчук К.І. Природа Тернопільської області: монографія / К.І. Геренчук. – Львів: «Вища школа», 1979. – 167 с. – 116 с.
2. Заставецька О.В. Географія Тернопільської області: [навчальний посібник для учнів 8-9 класів] / О.В. Заставецька, Б.І. Заставецький, Д.В. Ткач. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. – 144 с.
3. Маринич О.М. Фізична географія України: підручник / О.М. Маринич, П. Г. Шищенко. – К.:Знання, 2005. – 511 с.
4. Свинко Й. М. Сторінки природи рідного краю (Нариси про природу Тернопільської області): [науково-популярна книга] / Й.М. Свинко, П.М. Холява, Л.П. Запорожан. – Тернопіль: «Оріон», 1994. –116 с.
5. Сивий М. Я. Природні умови і ресурси Тернопільщини: монографія / М.Я. Сивий, Л.П. Царик. – Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2011. – 512 с.
6. Сивий М.Я. Мінерально-ресурсний потенціал Тернопільської області: монографія / М.Я. Сивий, В. Кітура. – Тернопіль: Підручники і посібники, 1999. – 274 с.

Ісевич Н.

НаукОВИЙ керівник – проф. Сивий М. Я.

НАФТА ТА НАФТОВИДОБУВНІ РЕГІОНИ СВІТУ: ГЕОГРАФІЯ, СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Жодна проблема, мабуть, не хвилює сьогодні людство так, як паливо: незважаючи на те, що в своєму еволюційному розвитку, людство починає використовувати все нові види ресурсів (атомну і геотермальну енергію, сонячну, гідроенергію припливів і відливів, вітряну та інші нетрадиційні джерела), все-таки головну роль у забезпеченні енергією всіх галузей економіки сьогодні відіграють паливні ресурси — нафта, природний газ, вугілля, сланці. В найближчому майбутньому нафту замінити нічим. Світовий попит зростатиме на 1,5 відсотка в рік, а пропозиція істотно не зміниться. В цьому й полягає актуальність вибраної теми роботи.

Метою роботи є: критичний аналіз сучасного стану нафтової галузі промисловості та її ролі у світовій економіці.

Завдання:

Проаналізувати зібрані матеріали щодо історії розвитку нафтової промисловості, її ролі та місця у сучасній світовій економіці ;

Охарактеризувати закономірності територіального розподілу основних нафтодобувних регіонів та їх проблеми;

Розкрити сучасні тенденції розвитку нафтової промисловості світу.

Бурхливий науково-технічний прогрес і високі темпи розвитку різних галузей науки і світового господарства в XIX - XX ст. призвели до різкого збільшення споживання різних корисних копалин, особливе місце серед яких зайняла нафта.

Перші відомості про нафту прийшли з Близького Сходу. В долині рік Тигр та Євфрат нафту добували 6-8 тисячоліть тому. На Україні, в Прикарпатті, добування нафти почалося в XVIII столітті. 1853 року у Бориславі, що на Львівщині місцеві аптекарі Ян Зег та Ігнатій Лукаевич розробили методику дистиляції й очищення нафти. За допомогою й чого, було розпочато виробництво гасу [5].

Нафта утворюється під поверхнею землі в процесі розкладання морських організмів. Останки крихітних мікроорганізмів, які жили в морі і в меншій мірі тих, що жили на суші і були понесені в море хвилями річок, рослини, що ростуть на дні океану - усе це переміщується з піском і мулом, що знаходяться на дні океану. Такі місця, багаті органічними складовими, стають нафтоматеринською породою для утворення сирової нафти [3].

Спочатку для видобутку нафти застосовувалися примітивні способи: збір нафти з поверхні водойм, обробка піщанику чи вапняку, просоченого нафтою, з допомогою колодязів. У середині XIX ст. розпочинається механічне добування нафти з бурових свердловин. Знесолену і збездоднену нафту по магістральних трубопроводах або залізницею транспортують на нафтопереробні заводи [4]. Основною ланкою переробки нафти вважається дистиляція. Сира нафта починає випаровуватися при температурі, трохи меншій, ніж потрібно для кипіння води. Крекінгом називається процес розщеплення вуглеводнів, що містяться в нафті, в результаті утворюються вуглеводні з меншою кількістю атомів вуглецю [1].

На сьогодні з нафти отримують тисячі продуктів. Основними групами є рідке паливо, газоподібне паливо, тверде паливо (нафтовий кокс), мастильні та спеціальні масла, парафіни і церезини, бітуми, ароматичні з'єднання, сажа, ацетилен, етилен, нафтові кислоти та їх солі, вищі спирти. Все частіше продукти переробки нафти використовуються як сировина для хімічної промисловості. Близько 8% видобутої нафти споживаються як сировина для сучасної хімії [3].

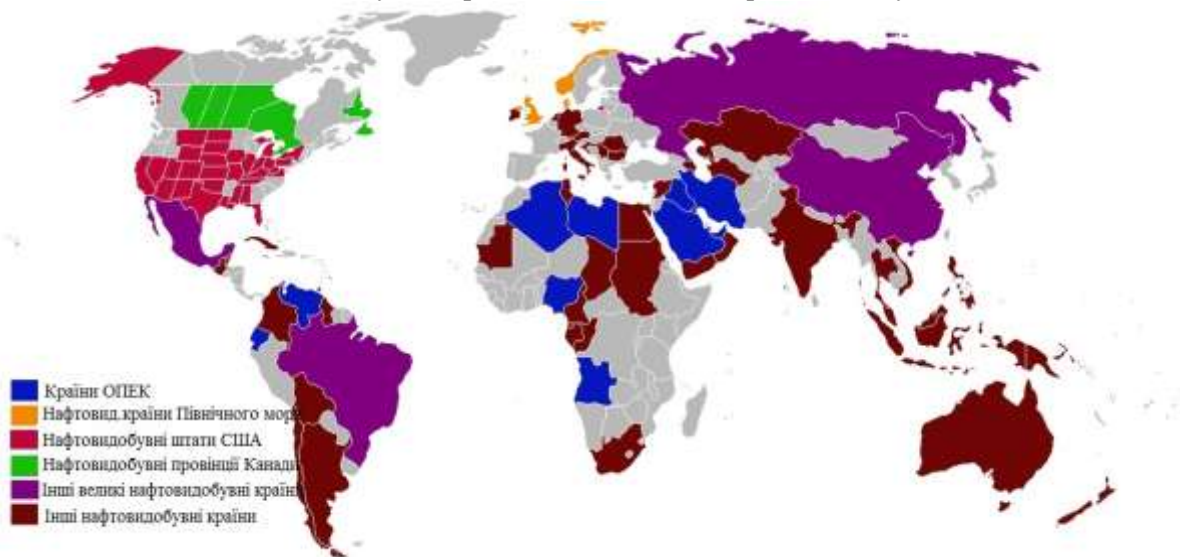

Рис. 1. Нафтовидобувні країни та регіони світу

Понад 85% нафти видобувається на найбільших родовищах, загальна чисельність яких складає близько 5% всіх родовищ. 30 родовищ нафти мають видобувні запаси, що

перевищують 500 млн. т, і відносяться до родовищ-гігантів.

Близький і Середній Схід мають багатющі запаси нафти. В їх надрах знаходяться приблизно 50 млрд. т «чорного золота», що складає близько 70% всіх світових запасів нафти. Основні родовища нафти і газу приурочені до області Месопотамського прогину і Перської затоки. На частку нафтодобувних країн цього регіону припадає велика частина (близько 2/3) світового експорту нафти. Серед нафтовидобувних країн чільне місце посідає Венесуела, у Європі в Північному морі нафту видобувають Велика Британія та Норвегія, нафтові родовища в морі розробляють Данія, Італія, Нідерланди, Іспанія [5].

Станом на 2014 рік, США, Саудівська Аравія та Росія займають передові місця за видобутком нафти у світі. В десятку також входять Китай, Канада, Іран, Ірак, Мексика, Об'єднані Арабські Емірати, Кувейт.

У США відкрито 18687 нафтових і газонафтових родовищ, і станом на 2014р. країна займає 1 місце по видобутку нафти (12,4 млн. барелів щодоби). У США виділяються декілька нафтогазоносних провінцій: Мідконтиненту, передгір'я Скелястих гір, Каліфорнійська і Аляскінська. Близько 43% запасів нафти країни і 39% запасів газу пов'язані з палеозойськими відкладами, 20% запасів нафти і 16% запасів газу з мезозойськими, 37% запасів нафти і 45% запасів газу з кайнозойськими. У Канаді відкрито більше 400 нафтових та газонафтових і більше 700 газових і нафтогазових родовищ, які пов'язані в основному з трьома розташованими на півдні країни степовими провінціями – Манітоба, Саскачеван і Альберта. У Мексиці — п'ять нафтогазоносних областей: Північно-Східна, Тампіко-Тукспан, Веракрус, Південна (на узбережжі Табасько-Кампече) і Юкатанська.

Саудівська Аравія є найбільшим експортером нафти. Впродовж 90-х років ХХ ст. експорт щорічно перевищував 300 млн. т. Крім того, щорічно експортується понад 40 млн. т нафтопродуктів. Найбільший у світі нафтопорт розташований поблизу м. Рас-Таннур на узбережжі Перської затоки. До країн Перської затоки, надра яких особливо багаті нафтою, належить Іран. Найбільші родовища нафти з запасами понад 500 млн.т — Марун, Ахвас, Агаджарі, Гечсаран, Бібі-Хекіме, Регі-Сефід [6].

А запасами нафти РФ займає третє місце у світі. На території РФ виділяють такі нафтогазоносні провінції: Західно-Сибірську, Тимано-Печорську, Волго-Уральську, Прикаспійську, Єнісейсько-Анабарську, Лено-Тунгуську, Лено-Вілюйську, Охотську та нафтогазоносні області: Балтійську, Анадирську, Східно-Камчатську [5].

В Україні виділяють три нафтогазоносні регіони: Східний, Західний та Південний. Східний регіон сформувався у межах Дніпровсько-Донецької нафтогазоносної області і наразі є найпродуктивнішим за обсягами видобутку вуглеводнів в Україні. Західний регіон включає в себе Передкарпатську, Карпатську, Волино-Подільську нафтогазоносні та Закарпатську газоносну область. Південний регіон утворений такими нафтогазоносними областями, як Переддобрудзька, Причорноморсько-Кримська, Індоло-Кубанська та Азовсько-Березанська область [2].

На початок ХХІ століття нафта залишається найважливішим світовим енергетичним ресурсом і найбільшим об'єктом міжнародної торгівлі. Разом з тим нафта є вичерпним ресурсом і за наявними відносно новим прогнозами при поточному рівні видобутку світова забезпеченість нафтою складає принаймні близько 40-50 років [52].

На сьогоднішній день, потрібно звернути особливу увагу на безпеку при видобутку нафти, її транспортуванні, особливо морем, переробку нафти на нафтопереробних заводах. Статистика показує, що з мільйонів тонн нафти, що потрапляє у Світовий океан, лише половина надходить із транспортних магістралей, що проходять по океану, а інша половина потрапляє в нього зі стоками рік із суші. В той же час щорічно в океан зливається 2,5 млн. т нафтопродуктів із промивними водами у результаті недбалостей при перекачуванні нафти.

Коли традиційні запаси нафти вступають у фазу виснаження, світ почне все більше покладатися на альтернативні джерела енергії, але поки що жоден з них не є досить дешевим, чистим (який би не забруднював навколишнього середовища) і доступним у кількостях, хоча б близьким до щоденного обсягу споживання нафти та природного газу в світі. Попри це, незважаючи на розвиток альтернативних джерел, нафта в найближчі 30 років залишиться основною сировиною для виробництва палива.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брагинский О. Б., Шлихтер Э. Б. Мировая нефтепереработка. Экологическое измерение. — М.: Academia, 2002. — 262 с.
2. Бурлака Г. О причинах кризисных явлений на рынке нефтепродуктов Украины // Зеркало недели. — 25.06.05 г. — 01.07.05. — №24 (552).
3. Гайко Г. І., Білецький В. С. Історія гірництва: Підручник з грифом Мінвузу. - Київ-Алчевськ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», видавництво «ЛАДО» ДонДТУ, 2013. - 542 с.
4. Галузі світового господарства. [Електронний ресурс]. - Режим доступу. - <http://www.slideshare.net/Lfybkjdbx/ss-40999986>
5. Географія нафтових і газових родовищ та історія їх відкриття. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: - <http://energetika.in.ua/ua/books/book-1/part-2/section-8/8-5>
6. Маєвський Б. Є., Євдошук М. І., Лозинський О. Є. Нафтогазоносні провінції світу / Б. Є. Маєвський, М. І. Євдошук, О. Є. Лозинський. — К.: Вид-во «Наукова думка», 2002. - 407 с.

Бала Б.

Науковий керівник – доц. Дем'янчук П. М.

ПРОЦЕСИ СУЧАСНОГО ГЕОМОРФОГЕНЕЗУ НА ТЕРИТОРІЇ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Серед геоморфологічних проблем важливе місце посідають проблеми вивчення сучасного динамічного стану рельєфу; процесів, які формують його в даний час, їх поширення та ступінь активності на різних територіях. Характеристика сучасних рельєфоутворювальних процесів відіграє одну з визначальних ролей при дослідженні небезпек і ризиків виникнення надзвичайних ситуацій [7, с.7], вона є важливою при вирішенні інженерних завдань [8, с.232].

Геоморфологічні дослідження на Тернопільщині проводять різні українські геоморфологи: Г. Байрак, О. Волік, Р. Дмитрук, К. Москалюк, Р. Спиця, М. Симоновська та багато ін. На вивчення та пізнання сучасних геоморфологічних процесів спрямовані зусилля вчених-геоморфологів: І.Ковальчука, М. Барщевського, В. Палієнко, Р. Спиці, Г. Рудька, В. Стецюка та ін. [1, с.112].

Мета статті: охарактеризувати та проаналізувати поширення процесів сучасного геоморфогенезу на території Тернопільської області.

Виклад основного матеріалу. Рельєф формується в результаті взаємодії ендегенних і екзогенних процесів. Крупні форми рельєфу мають ендегенне походження, а невеликі за розмірами – екзогенне [4, с.21].

Ендегенні процеси сучасного геоморфогенезу на території Тернопільської області представлені диференційованими за швидкостями повільними вертикальними та горизонтальними, а також швидкими (сейсмічними) рухами земної кори [8, с.185].

Сучасні тектонічні рухи земної кори на Тернопільщині мають переважно брилово-блоковий характер. На території Придністер'я тектонічна складова сучасних рухів земної кори ускладнюється гравітаційними процесами [6, с.93].

Стійкі сучасні підняття (0...+1 мм/рік) за даними нівелювання 1972 року спостерігаються в південно-західній частині області (рис. 1): на Опіллі, заході Придністер'я, південному-заході Тернопільського плато. Цей район повністю охоплює Підгаєцький, Монастириський, Бучацький адміністративні райони та частини Бережанського (захід, південь, схід), Козівського (південний-захід), Тербовлянського (захід, південний-захід), Чортківського (захід, південний-захід) та Заліщицького (західна частина).

Стійкі сучасні тектонічні опускання зафіксовані на решті території області: Тернопільському плато (окрім південно-західної частини), Подільській Товтрах, Придністров'ї (окрім західної частини), Авратинській височині, Кременецьких горах, Малому Поліссі. Причому опускання зі швидкістю 0...-2 мм/рік охоплюють більшу частину цієї території (повністю Борщівський, Гусятинський, Тернопільський, Зборівський, Збаразький, Лановецький, Кременецький райони та частини Заліщицького, Чортківського, Тербовлянського, Козівського, Бережанського, Підволочиського, Кременецького). Стійкі опускання зі швидкістю -2...-3 мм/рік спостерігаються на сході Підволочиського району та на півночі Шумського.